

Őrzik a völgyet

VISSZHANG - XLVIII. évfolyam 35. szám, 2004. augusztus 27.

Kedves Fencsik Flóra, engem ugyanúgy elszomorít hazánk politikai megosztottsága, mint Önt. Én azonban ezt nem nevezném "orbáni csapdának", mert nem csak az egyik oldal a ludas abban, hogy mindez így alakult. Éppen az efféle Ságvári-émlékbeszédekkel lehet tovább fokozni a megosztottságot.

Igaza van: "az ember nem úttörődal-szövegként kezdi, nem propagandafilm-hősként, s nem is ligetként". A ligettől eltekintve azonban Ságvári nem sokat változott, hiszen tudtommal még nem jelent meg tárgylagos, tudományos, történelmi életrajza. A Kádár-korszakban gyermekként csak mítoszokat és dicshimnuszokat hallottam róla. Cikkemben egy szóval sem írtam, hogy "ha Ságvárit... szeretni kellett, akkor most tessék utálni és kész." A szeretet és az utálat végletei között azonban van még néhány fokozat. Fenntartás, kétely, közöny, bizalmatlanság stb. Engedje meg nekem, hogy riasztó tapasztalataim alapján némi egészséges bizalmatlansággal viselkedjek a Kádár-korszak valamennyi mitikus hőse iránt.

Az írásomat kritizálók valami olyasmit sugallnak, hogy "vagy-vagy". Vagy a jók oldalán állunk, vagy a gonoszakén. Ilyen egyszerű lenne a választás? Leveleikből úgy tűnik, hogy a XX. század közepén egyetlen, gyilkos, lágereket építő, diktatórikus birodalom foglalta el az országot. Aki ellene harcolt, bármilyen zászló alatt, azzal eleve rokonszenveznünk kell, különben mi is e gyilkos birodalom híveivé válunk. Levélíróink szerint ez a náci Németország volt, tehát "aki Ságvári emlékét támadja, az a (...) fasiszta (...) kurzus mellett teszi le a voksát" - írja Kozák Gyula. Biztos, hogy csak ez a két választás lehetséges számunkra? A kommunisták és a fasiszták között?

Nem lehetne végre kiszabadulnunk ebből a reménytelenül elavult, múlt századi szemlélet és beszédmód rabságából? A fekete és fehér színek, a hősök és az árulók világából? Én inkább Arthur Koestlerrel értek egyet, aki úgy fogalmazott, hogy a második világháborúban két gyilkos lágerbirodalom harcolt hazánkért (is). Ezért nagyon nehéz volt úgy küzdeni az egyik ellen, hogy ne váljunk akaratlanul is a másik szálláscsinálójává. A huszadik századot össze sem lehet hasonlítani Dobó vagy Bem korával, ahogy ezt Donáth Ferenc teszi. Századunk mindkét lágerbirodalma olyannyira embertelen volt, hogy áldozataik (és ezek leszármazottai) szemében mindazokat beszennyezték, akik már csak ideiglenesen is a zászlajuk alá álltak. Ebben a világban egyetlen döntés sem volt könnyű, egyetlen helyzet sem volt egyértelmű. Biztos, hogy a valódi bűnösökre sújt le, aki fegyvert fog? Szabad-e a bujkáló merénylőnek békés honfitársai életét veszélyeztetnie, kitéve őket a megszállók megtorló akcióinak? Egészen biztos, hogy azt kell hős antifasisztának tartanunk, aki ezt a lehangosabban hirdeti magáról? Ami a kommunisták oly sokat dicsőített antifasizmusát illeti, köztudott, hogy ez nem elvi álláspont volt a részükről, hanem taktikai fegyver, amelyet mindenkor hatalmi érdekeiknek megfelelően felkaptak vagy letettek. 1936 előtt nem a fasizmust tartották fő ellenségüknek, hanem a szociáldemokráciát, 1936-tól fasizmus elleni népfrontok létrehozását sürgették, az 1939-es Molotov-Ribbentrop-paktum után viszont kijelentették, hogy nem a náci Németország felelős a háborúért, hanem Anglia és Franciaország. A Szovjetunió 1941-es megtámadása után aztán újra a fasiszták váltak a legfőbb ellenné... Nem kívánom kisebbiteni ezzel egyesek érdemeit és bátorságát, de úgy tűnik, a kommunista propaganda mindent megtett az antifasizmus kisajátításáért. Franciaországban például 1945 után "a 75 000 agyonlőtt pártjának" nevezték magukat a kommunisták, holott az egész háború során 30 000 személyt lőttek agyon a német megszállók, s valószínűleg ezek közül sem volt mindenki kommunista. Szóval: dicshimnuszok és indulatos kirohanások helyett szívesebben olvasnék el egy-egy alaposabb tanulmányt arról, hogy mit tettek ténylegesen a kommunisták a világháború alatt, s mit is tett pontosan Ságvári.

Az emberek mindig szerették a jók és rosszak egyértelmű szembenállására leegyszerűsíteni az ennél némileg bonyolultabb történelmet. Honfitársaim egyik csoportja mindmáig az egyik, másik csoportja pedig a másik lágerbirodalmat gyűlöli jobban, ezért mai ellenfeleit e birodalom egykori híveivel azonosítja, és hajlamos mentségeket keresni e birodalom egykori ellenfelei számára. Ez a mindennapi gyakorlatban annyit jelent, hogy szenvedélyesen fasisztázzuk és kommunistázzuk egymást. Ha valaki, hozzám hasonlóan, nem hisz abban, hogy ma, Magyarországon fasiszta veszély lenne, az könnyen megkaphatja a baloldaliaktól, hogy "a fasiszta, zsidóirtó kurzus mellett teszi le a voksát". A fasiszta (vagy kommunista) veszélyben való hitnek több előnye is van: az ellenfél befeketézésével meggyőzhetjük magunkat, hogy a jó oldalon állunk, másrészt segíthet elviselni egy magát baloldalinak (vagy jobboldalinak) valló kormány tehetetlenkedéseit. "Igaz, hogy nem tökéletes... Na de nézzük csak, hogy kik állnak a másik oldalon!"

Nem tudom, hogy lehetne kiszabadulni ebből a csapdából. Talán azzal, hogy nem próbálunk mindenképpen hősokeket és árulókat kijelölni az elmúlt század politikusai közül. A francia Nemzeti Konvent 1795-ben kimondta, hogy mindenkinek csak halála után tíz évvel lehet a hamvait elhelyezni a Nemzeti Panthéonban. Nem kellene átvennünk e törvényt, és száz évet hozzácsapnunk?

Kozák Gyula hisztérikus vádjai ellen felesleges védekezni. Aki elolvasta az ÉS 32. számában megjelent írásomat, maga is eldöntheti, hogy volt-e benne "differenciálatlan komcsizás", hogy valóban "blaszfémikus" cikket írtam-e, olyat, amely "a Sztójay Döme vezette bábkormány... a kollaboráns, fasiszta, zsidóirtó kurzus mellett teszi le a voksát".

Arra viszont szeretném figyelmeztetni Kozák Gyulát, hogy cikkében kétszer is "halottgyalázó"-nak nevezett, ami ilyen rövid írásban szóismétlésnek számít. Ne feledjük, hogy vitánk mégis csak egy irodalmi hetilapban zajlik! Ezért Rostand Cyranójának némileg kiegészített orr-monológjával ajánlok néki néhány változatosabb szidalmat:

"...Lássa, / Ez szimplán hangzik... Így nincsen hatása! / Mondhatta volna szebben, kis lovag. / Más-más hangnemből... Így ni, hallja csak: / Frankenstein! Drakula! A haza sírját ássa! / Darth Vaderhez méltó fekete palástja! / Olyan, mint Voldemort, ki az átkot ontja! / Nosferatu! King Kong! Opera fantomja! / Vérturkó! Vad vámpír! Szája teli vérrel! / Ön egy nyálkás zombi, zúgó láncfűrésszel!..."

Valahogy így... Ha már feltétlenül szidalmaznunk kell egymást, csináljuk kissé ötletesebben, költőibben!

Hahner Péter